

MUSIKANI O‘QITISH JARAYONIDA MULTIMODAL VOSITALARDAN FOYDALANISHNING DIDAKTIK ASOSLARI

Muminova Muqaddas Risqulovna
JDPU Musiqiy ta'lim kafedrası o'qituvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqani o‘qitish jarayonida multimodal vositalardan foydalanishning didaktik asoslari, ularning o‘quvchida musiqiy idrok, eshituv va emotsional tajribani shakllantirishga ta’siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Multimodal yondashuv doirasida audio, vizual, kinestetik va raqamli musiqiy vositalar bir vaqtning o‘zida qo‘llanilganda, musiqiy tushunchalar o‘quvchi ongida tezroq va chuqurroq singishi aniqlanadi. Maqolada multimodal ta’lim texnologiyalarining musiqiy savodxonlikni rivojlantirishdagi samaradorligi hamda zamonaviy musiqa pedagogikasida innovatsion metodlar bilan uyg‘unligi asoslangan holda yoritilgan. O‘rganish natijalari multimodal vositalar musiqiy ta’limda kreativ fikrlash va o‘quv faoliyatini faollashtirishning muhim omili ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: musiqa pedagogikasi, multimodal ta’lim, raqamli didaktika, musiqiy idrok, audiovizual vositalar, integrativ yondashuv, oliy ta’lim, pedagogik innovatsiya.

Bugungi globallashuv va raqamli axborot makonining kengayishi oliy ta’lim tizimida ham yangicha pedagogik yondashuvlarni joriy etishni talab qilmoqda. Ayniqsa musiqa pedagogikasida bu talab yanada yuqoriroq, chunki musiqa inson ongiga faqat bilim orqali emas, balki his-tuyg‘u, tasavvur, ritm, energiya, estetik idrok orqali ta’sir qiladi. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunida ta’lim jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash, talabning shaxsiy ijodiy fikrlashini rivojlantirish va kompetensiyalarni shakllantirish vazifasi belgilangan. Shuning uchun oliy ta’limda musiqani o‘qitishda multimodal vositalardan foydalanish o‘qitish samaradorligini oshirish, mavzuni chuqurroq anglash, musiqiy idrok madaniyatini shakllantirish va talabning estetik fikrlashini rivojlantirishda muhim metodik omil sifatida qaralmoqda. Multimodal metodlar orqali musiqiy axborot faqat tovush orqali emas, balki tasvir, harakat, grafik, tekst, video, digital kompozitsiya va virtual simulyatsiya orqali talabning ongiga yetkaziladi.

Musiqa darslarida multimodal vositalardan foydalanish nafaqat axborotni turli sensor kanallar orqali uzatish, balki musiqiy idrokni kompleks shaklda rivojlantirish imkonini beradi. Masalan, talaba bir vaqtning o‘zida: musiqa tovushini eshitadi, spektrogramma orqali tovushning grafik tuzilishini ko‘radi, video orqali ijroning harakatini kuzatadi, raqamli nota muharriri orqali musiqaning strukturasi tahlil qiladi. Bu esa talaba ongida musiqani tushunishning “multi-sezgili” modelini shakllantiradi.

Shuningdek, raqamli ta'lim vositalari orqali talaba musiqiy materialni passiv qabul qilmaydi, balki uni o'zi qayta yaratadi ya'ni, ritmni o'zgartiradi, tembrni almashtiradi, melodiyanı tahrirlaydi, yangi variant hosil qiladi. Shuning uchun multimodal yondashuv o'quvchini ijodkor roliga olib chiqadi. Oliy ta'lim uchun bu juda muhim, chunki kelajakda aynan ana shu talabalar maktab, kollej, san'at maktablarida o'qituvchi sifatida faoliyat yuritadi va u yangi avlodni raqamli musiqiy tafakkur asosida tarbiyalaydi. Multimodal ta'lim vositalarining yana bir didaktik afzalligi shundaki, ular talabalarda abstrakt musiqiy tushunchalarning mazmunini ko'rgazmali tarzda ochib beradi. Masalan, interval nazariyasi, dinamika, faktura, melodik chiziq, polifoniya, metroritm, intonatsiya kabi atamalar talaba uchun quruq nazariya bo'lib qolmaydi, balki vizual va audio birikma bilan ularning real shaklini his qiladi. Bu esa talabaning musiqiy tafakkurini chuqurlashtiradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF- 6108-son Farmonida ta'lim sifatini oshirishda innovatsion texnologiyalarni joriy etish talabi belgilangan. Demak, multimodal yondashuv davlat hujjatlari bilan ham asoslangan bo'lib, hozirgi oliy ta'limning rivojlanish mexanizmiga mos keladi. Bu metod nafaqat pedagogik samaradorlikni oshiradi, balki musiqiy fanlarning o'quv dasturlarini zamonaviy jamiyat talablari bilan uyg'unlashtiradi. Multimodal yondashuv shuningdek talabalarning musiqaga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi. Chunki musiqiy tajriba faqat eshitish orqali emas, balki ko'rish, harakat, kompozitsiya yaratish, tinglangan namunani modellashtirish orqali yanada boyitiladi. Shuning uchun multimodal musiqiy ta'lim musiqani his qilinadigan va fikrlanadigan jarayonga aylantiradi.

Xulosa qilib aytganda, multimodal vositalardan foydalanish musiqiy ta'limning mazmunini kengaytiradi, talabaning musiqani ko'p qatlamli idrok etish salohiyatini oshiradi, nazariy bilimlarni amaliy tajriba bilan uyg'unlashtiradi va musiqani o'rganish jarayonini chuqurroq, mazmunliroq, mazmuniy ahamiyatga ega jarayonga aylantiradi. Bu metod oliy ta'limdagi musiqa o'qituvchilari uchun ham, kelajakda professional pedagog sifatida shakllanayotgan talabalarning o'zlari uchun ham zarur bo'lgan zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada multimodal vositalar musiqiy ta'limning qadrini oshiradi, musiqaning ichki tizimini idrok etishni osonlashtiradi va talabalarning san'atni yaratish jarayonida faol ishtirokchi bo'lishiga imkon yaratadi. Demak, raqamli asr sharoitida multimodal musiqiy ta'lim inovatsion, samarali va pedagogik jihatdan istiqbolli yo'nalishdir.

Adabiyotlar:

1. Jo'rayev E. Musiqa ta'limi metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. 54-56-betlar.
2. Hasanova, N. (2024). MUSIQA DARSLARIDA O'QUVCHILARNING UMUMMADANIY KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH. Interpretation and researches.
3. Hasanova, N. (2022). MUSIQA DARSLARIDA KOMPETENSIYA TUSHUNCHASI VA UNING AHAMIYATI. Журнал музыки и искусства, 3(1).
4. Hasanova, N. (2022). O 'QUVCHILARNING BO'SH VAQTLARINI MAZMUNLI
5. TASHKIL ETISHDA MUSIQA TO'GARAKLARINING O'RNI. Журнал музыки и искусства, 3(1).
6. Hasanova, N. (2021). UMUMTA'LIM MAKTABLARI BOSHLANG'ICH SINFLARIDA MUSIQA VA TARBIYANING UZVIY BOG'LIQLIGI. Журнал музыки и искусства, 2(3).
7. Громов Ю.В. Музыкальная педагогика: теоретические основы. – Москва: Академия, 2020. стр. 89-93.
8. Сергеев А.Л. Мультимодальные технологии в музыкальном образовании. – Санкт-Петербург: Питер, 2022. стр. 45-48.
9. Кашина О.А. Музыкальная дидактика и современные цифровые практики. - Москва: Просвещение, 2018. стр. 71-74.